

การปฏิบัติราชการตามหลักทศพิธราชธรรม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้ยึดแนวทางและแก้ไขจุดอ่อนของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากรัฐธรรมนูญให้ได้มากที่สุด นอกเหนือจากการคุ้มครอง ส่งเสริม ขยายสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ลดการผูกขาดอำนาจรัฐและเพิ่มอำนาจประชาชนแล้ว การเมืองต้องมีความโปร่งใส มีคุณธรรมและจริยธรรม การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) โดยมุ่งเน้นการพัฒนาระบบราชการไทยในด้านคุณภาพให้แก่ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สอดคล้องกับกลยุทธ์หลักในการสร้างความเป็นเลิศในระบบราชการ แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2551-2555 และเป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 หรือแนวความคิดในการบริหารบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) และตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 กำหนดให้ข้าราชการพลเรือนสามัญต้องรักษาจรรยาข้าราชการ ให้ส่วนราชการกำหนดข้อบังคับว่าด้วยจรรยาข้าราชการให้สอดคล้องกับลักษณะงานในส่วนราชการนั้น ทั้งนี้ เพื่อให้การบริหารราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีหลักธรรมาภิบาลอันจะทำให้ประชาชนเกิดความมั่นใจ ศรัทธา และไว้วางใจในการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล จึงได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ในการสร้างระบบการกำกับดูแลตนเองที่ดี เกิดความโปร่งใส มั่นใจ และสามารถตรวจสอบได้ รวมทั้งทำให้อุบลการปฏิบัติงานอย่างมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อประชาชน และต่อสังคม โดยการปลูกฝังให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือแนวทางบริหารตามหลักทศพิธราชธรรม ซึ่งจะเห็นได้ว่าไม่ว่ากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับใดๆ ต่างก็มุ่งส่งเสริมให้คนไทยเป็นผู้ที่มีจิตสำนึกที่ดี มีคุณธรรมและจริยธรรม เมื่อบุคคลในสังคมไม่มีคุณธรรมและจริยธรรมแล้วก็จะเกิดเอาต์เอาเปรียบซึ่งกันและกันค้ำค้ำถึงแต่ประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้อง และเป็นสาเหตุหนึ่งของระบบอุปถัมภ์กับพวกพ้องตนเองซึ่งไม่สามารถตัดออกไปจากสังคมไทยได้ จึงเพียงหวังว่าเมื่อทุกคนมีสติและจิตสำนึกที่ดี มีคุณธรรมและจริยธรรมแล้วจะทำให้ปัญหาดังกล่าวลดน้อยลงไปได้บ้าง ซึ่งหลักทศพิธราชธรรม หรือราชธรรม 10 เป็นธรรมของพระราชา กิจวัตรที่พระเจ้าแผ่นดินควรประพฤติปฏิบัติ หรือคุณธรรมของผู้ปกครองบ้านเมือง เป็นหลักธรรมสำหรับทำให้ผู้อื่นรักใคร่พอใจ 10 อย่าง หลักทศพิธราชธรรมจึงเป็นหลักธรรมของผู้ปกครองหรือบุคคลทั่วไปที่สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติตนได้

ทศพิธราชธรรม หรือ ราชธรรม 10 ได้แก่

๑. ทาน หมายถึงการให้ (Charity) การเป็นผู้ให้เป็นคุณธรรมข้อแรกของนักบริหารตามหลักทางพุทธศาสนา การให้นั้นมีอยู่ ๒ อย่างคือ อมิสทาน ได้แก่ การให้วัตถุสิ่งของ เช่น ให้

/เงินทอง...

เงินทองเสื้อผ้า ให้ที่อยู่อาศัย ให้อาหาร **ธรรมทาน** ได้แก่ การให้ธรรมหรือความรู้ ให้สติปัญญา ให้กำลังใจ ให้อภัย ให้ความรัก ให้ความเอื้อเฟื้อ ให้ความเมตตา

๒. ศีล หมายถึงความมีระเบียบวินัย (**Self – Discipline**) ผู้ปฏิบัติทุกระดับ เป็นบุคคลแบบอย่างที่ดีต้องมี ความ “งามด้วยศีล” ได้แก่ ต้องเป็นบุคคลที่มีระเบียบวินัย เกรงครัต รัมัตรระวัง ควบคุมตนเองได้จะต้องรู้จักบริหารคน บริหารงานและบริหารบ้านเมือง

๓. ปริจาคะ หมายถึงการเสียสละ (**Self – Sacrifice**) คือการเสียสละ ละทิ้ง ความหมายเชิงปฏิบัติว่า ให้ ในลักษณะของ “ทาน” เป็นการให้สิ่งที่ตนมีอยู่และในเพียงบางส่วน แต่การให้ลักษณะของ “บริจาค” นั้น เป็นการให้ทั้งหมด ให้ไม่มีส่วนเหลือ ผู้ปฏิบัติที่ดีย่อมต้องมีความพร้อมในการเสียสละ คือการเสียสละทั้ง ๔ คือ เสียสละทรัพย์ เสียสละอวัยวะ เสียสละชีวิต เสียสละทั้งหมด ทั้งทรัพย์ อวัยวะและชีวิตเพื่อรักษาความถูกต้องดีงามของบ้านเมือง

๔. อาชวะ หมายถึงความซื่อตรง (**Honesty**) ความซื่อตรงเป็นหลักธรรมที่สำคัญ อย่างยิ่งของนักบริหารอีกประการหนึ่ง นักบริหารต้องเป็นบุคคลที่ซื่อตรง ไม่คดโกง โปร่งใส ตรวจสอบได้ จึงสามารถนำคน นำนงาน นำบ้านเมือง วิ่งตรงไปสู่เป้าหมายได้อย่างปลอดภัย รวดเร็ว ตรงกันข้ามหากนักบริหารไร้ความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ซื่อตรง คดโกง คิดคด ททรยศต่อชาติ บ้านเมือง พระพุทธศาสนาเปรียบเทียบไว้ว่าเป็น “มหาโจร” ปล้นชาติปล้นแผ่นดิน ตามวิสัยของ มหาโจร

๕. มัททวะ หมายถึงความอ่อนโยน (**Gentleness**) เป็นคุณธรรมที่สำคัญอย่างยิ่ง สำหรับนักบริหาร โดยนักบริหารที่ต้องการให้ เป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลอื่นๆ แล้วจะต้องเป็น บุคคลที่อ่อนโยนนุ่มนวลไม่หยาบคาย ไม่แข็งกระด้าง ไม่เยอหยิ่ง โสโอหัง ที่บังอาจทำตนเป็น เหมือน “คางคกขึ้นท้าว” ให้อวดมานะละหิฐิ์ทั้งปวง

๖. ตปะ หมายถึงการระงับยับยั้งข่มใจ (**Self – Austerity**) นักบริหารที่ดีต้องมี “ตปธรรม” คือการแผดเผากิเลสตัณหาให้เข้ามครอบงำจิตใจของตนเองอยู่เสมอ คือละความชั่ว ภายใต้นองให้หมดไป หล่อหลอมเอาแต่ความดีงามใส่ตัว มีความดีเป็นแบบอย่าง มีความ พากเพียรเป็นเครื่องเผากิเลส

๗. อักโกธะ หมายถึงความไม่โกรธ (**Non – Anger**) นักบริหาร คือบุคคลผู้มี บทบาทมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการโดยเฉพาะ การตัดสินใจ (**Decision – Making**) ให้ทำ

/หรือไม่...

หรือไม่ทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งในสถานการณ์อย่างนี้ นักบริหารจะมีอารมณ์โกรธไม่ได้เลย ต้องมีความสุขสงบ เยือกเย็น เห็นตน เห็นคน เห็นงาม เห็นบ้านเมืองอย่างแจ่มใสไม่ขุ่นมัว

๘. อวิหิงสา หมายถึงการไม่เบียดเบียน (Non – Violence) นักบริหารที่ดีต้องไม่เบียดเบียนทั้งคนและสัตว์ รวมทั้งไม่เบียดเบียนธรรมชาติสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ตามหลักพระพุทธศาสนา คือไม่มีความเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้ความเท่าเทียมกัน เหมือนกันเสมอภาคกัน เคารพในกฎหมาย ไม่ทะเลาะวิวาท บาดหมางกันด้วยความคิดเห็นที่แตกต่างกัน นำความคิดเห็นที่แตกต่างกันมาสร้างความสามัคคี

๙. ชันติ หมายถึงความอดทน (Tolerance) ความงามของนักบริหารอยู่ที่การมีความอดทน หรือการมีขันติ และการมีความสงบเสงี่ยมเจียมตัว หรือการมีโสรัจจะ นักบริหารที่ดีจึงจำเป็นจะต้องฝึกฝนอบรมตนเองให้เป็นคนมีความอดทนและความเสงี่ยมเจียมตัวอยู่เสมอ

๑๐. อวิโรหนะ หมายถึงความไม่คลาดธรรมดา (Non - Opposition) คือมีความหนักแน่นในธรรม ไม่มีความเอนเอียงหวัดไหวสยดสั่นในธรรม นักการบริหารทุกระดับ ตั้งแต่บริหารตน บริหารบุคลากร บริหารงาน และการบริหารบ้านเมือง ไม่ว่าจะระดับใดจะต้องไม่มีความผิดพลาด ความเสียหาย ต้องไม่มีพิรุณใจ ๆ เพราะหากมีความผิดพลาดมีพิรุณบกพร่อง ย่อมเป็นช่องทางให้เกิดความหายนะสะสมทับถมต่อเนื่องและเรื้อรัง จะแก้ไขลำบากยากที่จะกำจัดได้ และเป็นการแสดงให้เห็นว่า นักบริหารที่ดีจะต้องมีหลักการ หลักวิชา และหลักธรรมในการบริหารการทำงานใด ๆ ไม่ว่าจะใหญ่หรือเล็กจะต้องไม่มีข้อผิดพลาด ไม่ผิดทางห่างเป้าหมาย

สรุป

การปฏิบัติราชการตาม หลักทศพิธราชธรรม คือหลักในการที่ข้าราชการเจ้าหน้าที่ทุกคนจะต้องมีไว้ในตัวเอง นั่นคือ การมีคุณธรรมและจริยธรรม ใช้ศีลเป็นเครื่องมือให้เกิดสมาธิ และใช้สมาธิก่อให้เกิดปัญญา การเป็นผู้ให้ เป็นผู้มีความประพฤติเรียบร้อยดีงาม ทั้งกาย วาจา และจิตใจ มีการเสียสละหรือบริจาคสิ่งของต่าง ๆ มีความซื่อตรง คือความซื่อสัตย์ ปฏิบัติภารกิจหน้าที่โดยสุจริต มีความจริงใจ มีอัธยาศัยไมตรี อ่อนโยน ไม่เย่อหยิ่งในตน และในงานนั้น เป็นผู้ที่มีความหนักแน่นคือการแผดเผากิเลสตัณหาให้เข้ามาครอบงำจิตใจ ระงับยับยั้งขมใจ รู้จักความรู้สึกผิดชอบชั่วดี โดยการใช้เมตตาธรรม คือความไม่โกรธ ไม่เบียดเบียน การให้อภัยบุคคลอื่น เป็นผู้ที่มีความอดทนในการปฏิบัติหน้าที่การทำงาน และอดทนต่อการกล่าววาติเตียนของผู้อื่นและคนรอบข้าง ซึ่งจะเห็นว่าการประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดีนั้นกระทำได้อย่างเนื่องจากสภาพแวดล้อมสิ่งจูงใจทั้งหลายที่อยู่รอบตัวเราเป็นตัวแปรที่สำคัญ สังคมมุ่งเน้นความเจริญทางด้านวัตถุมากกว่าจิตใจ และสาเหตุของการกระทำผิดต่าง ๆ นั้นเกิดจากการที่บุคคลนั้น

ขาดคุณธรรมหรือจริยธรรม เช่น การละเว้นการปฏิบัติตามหน้าที่ หรือการฉ้อราษฎร์บังหลวง
ก็ล้วนแต่มีสาเหตุมาจากการขาดคุณธรรมและจริยธรรมทั้งสิ้น ดังนั้น เราจะต้องอบรมและ
ส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจกับบุคคลในครอบครัวถึงเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมก่อน เพื่อจะได้
นำไปประพฤติปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน เมื่อบุตรหลานเติบโตขึ้นมาก็จะเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม
และจริยธรรม เป็นข้าราชการหรือพลเมืองที่ดีของประเทศชาติต่อไป จึงขอให้ทุกคนมีสติ หนัก
แน่นในคุณธรรมและจริยธรรม ไม่มีความเอนเอียงหันเห ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องตั้งงามในการ
ครองตนให้ได้มากที่สุด เพื่อสืบทอดหลักพุทธศาสนาที่สังคมไทยยึดถือปฏิบัติกันมา

.....

ล่องดาว วงเวียน
นิติกรชำนาญการ
กลุ่มกฎหมายระหว่างประเทศ กองประมงต่างประเทศ